

ISSN 1451-6578
COBISS.SR-ID 109346316

FORUM+

časopis saveza arhitekata Srbije

DECEMBAR

47

12/2003

TEMA BROJA
Rekonstrukcija I

rekonstrukcija grada TORONTO, MONTREAL, HJUSTON, BERLIN intervju IVAN ANTIĆ arhitektura JDP, M-PLAST,
interijeri autora ĐORĐA DAŠIĆA, Tokio konkursi VALJEVO, JAGODINA, NOVI SAD crtež ZORAN PETROVIĆ

REKONSTRUKCIJA – novo u starom –

Rekonstrukcija, odnosno delovanje arhitekta u starom, na istorijski značajnom objektu ili arhitektonsko – urbanističkoj celini, svakako je jedan od najtežih i najsloženijih projektantskih zadataka, naročito danas. Rekonstrukcija kuća ili arhitektonsko-urbanističkih celina, stara je koliko i istorija arhitekture. Nekada je bilo potpuno prirodno i normalno graditi nove arhitektonske objekte pored starih. Danas međutim, ovakvi poduhvati izazivaju strepnje, nesigurnost pa i otpore, čak i među stručnjacima. Zašto? Zato što je teško i posledično retko, da se ostvari uspešna sinteza svekolikih generišućih faktora, silnica i energija koje uobličavaju jedno kvalitetno, novo delo.

Kada je reč o rekonstrukciji, strepnje svakako dolaze od bojazni da će gradski prostori izgubiti svoj karakter, zbog bezobzirnog odnosa prema starim građevinama, a podsticaji u pravcu pristupanja manje ili više radikalnom delovanju na starim objektima, plod su saznanja i svesti o tome da će se u suprotnom gradska jezgra

1a

„okameniti“ i pretvoriti u muzeje. Danas je arhitekta na ovakvom zadatku razapet, između administrativnih regula, budžeta, društvenih očekivanja, ali i sopstvenih ambicija. Pred njim je na vidiku veliki problem, koji se javlja uvek kada „novo“ nailazi na „staro“. Ovaj konflikt, mogli bismo relativno lako izbeći, kada bi istorijsko nasleđe čuvali u rezervatima kao eksponate, a nove kulturne potrebe rešavali gradnjom objekata prognanih u gradske četvrti bez istorije. Očuvanje arhitektonskog nasleđa, zahteva, međutim, da ga otvorimo prema budućnosti, jer se istorija može nastaviti u sadašnjosti, samo na mestu gde se i odvijala.

Razvoj društva, razvijao je i nove potrebe. Nove tehnike i tehnologije davale su mogućnosti da se one ostvare, a arhitektura je uvek izražavala težnje društvene zajednice. Arhitektonski i urbani modeli, u tesnoj su dijalektičkoj vezi sa društvenom zajednicom, kojoj pripadaju. To se nužno dešava čak i onda, kada se „forma“ svim svojim bićem angažuje da to negira. Arhitektura kao artefakt stoga predstavlja materijalizovani zapis, lako čitljivih odnosa, procesa, manifestacija i ciljeva društvene zajednice koja ih tvori.

Intervencija je dakle onoliko dobra, koliko uspešno izražava nastojanja ljudi nekog mesta i vremena. Stepent ove korelacije, razlučuje rezultate na dobre i loše, a istorija potvrđuje vrednost primera arhitekture, koji zrače autentičnošću i istinom. Zato kod ovih stvari treba biti profesionalno iskren i pošten.

Neko će se možda iznenaditi da je Šinkel govorio, kako se „istinski živi samo onda kada se stvara nešto novo“. Sveukupno iskustvo je naravno dragoceno opšte dobro, ali je svakako mnogo časnije, pa i zanimljivije proširivati ga i

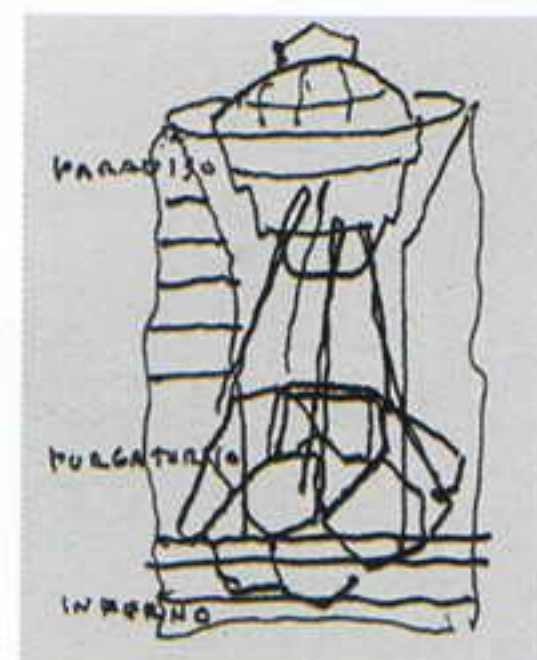

1b

obogaćivati, a ne samo koristiti ga i njime manipulirati. Dobra rekonstrukcija podrazumeva velika stručna znanja, ali i praktična iskustva. Ona zahteva dobro poznavanje istorije graditeljstva, stilova, tehnika i principa, materijala... Ona nadalje podrazumeva da se prethodno dobro poznaje i razume kontekst (svake vrste). Da se ima jedan široki pogled na problem i bez predrasuda i limitacija oslobodi kreativna misao vođena znanjem i talentom. Samo tako, uz ozbiljan kreativni napor, možemo očekivati vredno arhitektonsko delo, sa atributima inovativnog, delo koje predstavlja ili bar sadrži elemente idejnog ili misaonog pomaka.

Tako se, verujem, ostvaruje kvalitetna nova sinteza, bez recepata, ni globalna ni regionalna, već i jedno i drugo, ali pre svega osobena, izrazita i autentična, kroz kreativno povezivanje i najudaljenijih činjenica.

Rekonstrukcija ne sme biti ni rušilačka – destruktivna, niti pak stidljiva sanacija, restauracija ili konzervacija (osim u veoma retkim slučajevima), a kada je

1c

takva, tu arhitekta – autor nema šta da kaže, jer je sve već odavno rečeno. Ona podrazumeva jedan obazriv postupak, koji stvara uspeli novi odnos novog i starog – jednu novu kompoziciju.

Nije dovoljno samo novo integrisati u staro, već i prošlost, da ne bi bila okamenjena, moramo nastaviti u sadašnjosti, jer očuvanje arhitektonskog nasleđa zahteva da ga otvorimo prema budućnosti. Promišljen stav prema istorijskom objektu, čini ga na nov način celovitim umetničkim delom, koje tumači tok sopstvene istorije. Genius loci zahteva uvek nove interpretacije da bi preživeo.

Taj uspešan odnos, podrazumeva delikatan postupak istraživanja, upoznavanja, uvažavanja, ali i jasno izražavanje sopstvenih idejnih i estetskih stavova – bez dodvoravanja. Dakle, dijalog i tolerancija odriču konflikt i tvore jednu novu sintezu višeg reda. Novo naravno treba da liči na vreme u kome je nastalo i da odgovori njegovim zahtevima. Arhitektura je, kako je govorio Mis, volja vremena izražena prostorom. Ona mora biti živa, promenljiva, kreativna i stvarati nove oblike iz suštine novih zadataka, koristeći se najsavremenijim sredstvima.

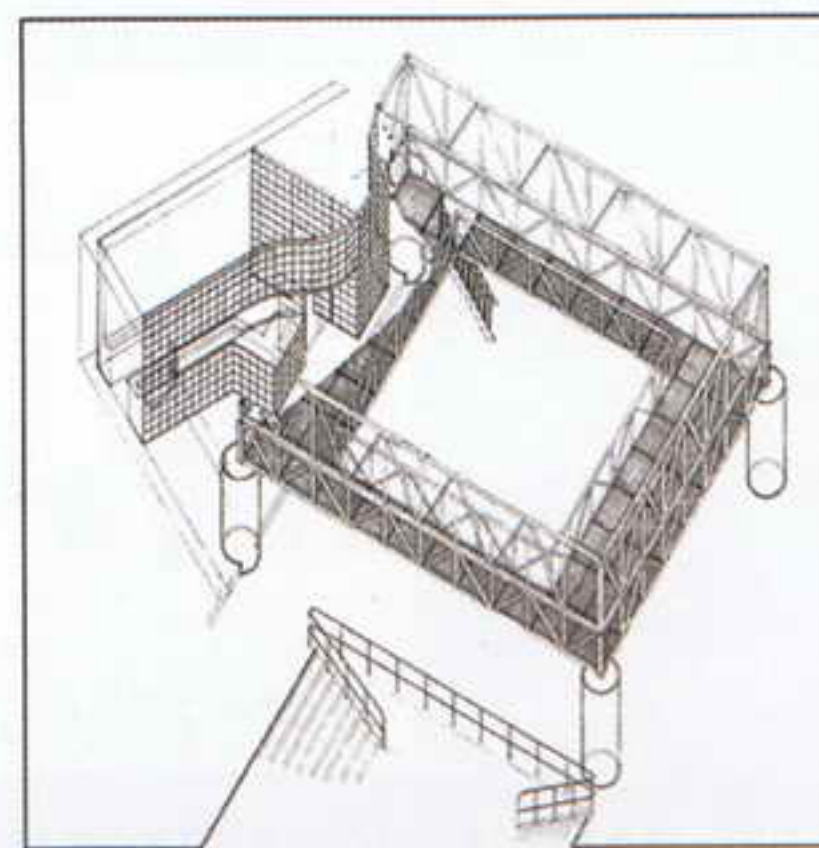
Problem naše sredine leži u dvostrukom kompleksu, koji se odnosi na prošlost, ali i sadašnji trenutak (odnosno budućnost).

U odsustvu značajnijih arhitektonskih spomenika kulture, što zbog nevelikih dosega ove kulturne sredine, što zbog rušenja i destrukcije drugih, ali i nas samih, mi rigidno štitimo i šta treba i šta ne. Nacije sa mnogo većom kulturnom tradicijom pokazuju, u tom smislu mnogo veću elastičnost i toleranciju. Sa druge strane kompleks tehnološke zaostalosti izaziva nekritično preuzimanje i apliciranje tuđih modela i trendova, zagađujući našu građenu sredinu, upravo zbog napred iznetih razloga, koji se u osnovi tiču odnosa forme i suštine.

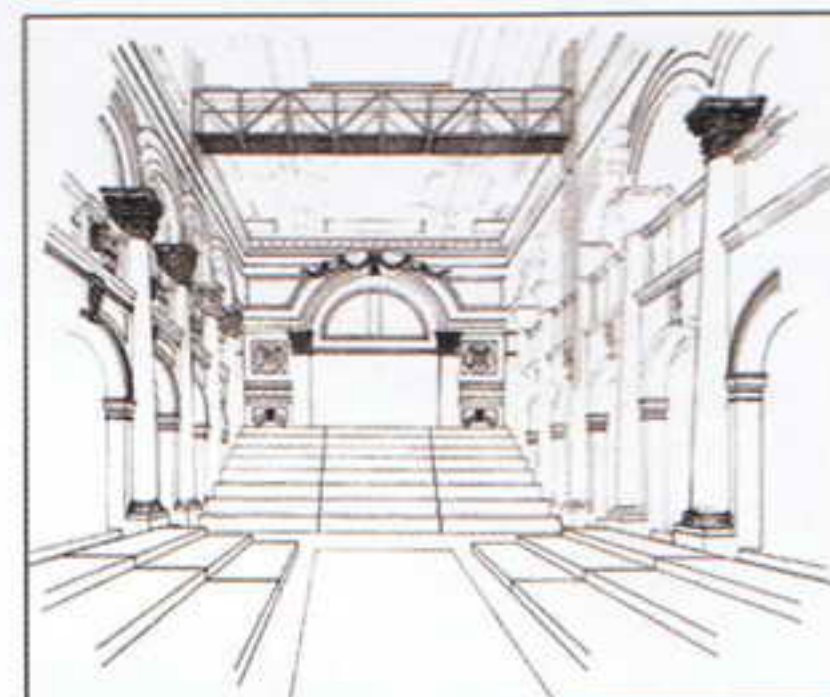
Kod rekonstrukcija je problem konteksta izraženiji nego kod drugih projektantskih zadataka, mada je on prisutan uvek, pa čak i kada se gradi na ledini. Kontekst je tada nešto fluidno, a to je u najširem smislu društvena stvarnost. Kada je nešto nezasnovano onda je ono falš, a to nadalje znači kič.

Dakle rekonstrukcija naravno i to radikalna, ali znalačka.

Mustafa Musić

2a

2b

- 1 Rekonstrukcija gasnog postrojenja D-1 (adaptacija objekta industrijske arheologije)
Eric Owen Moss, Beč, 1995–96.
 - 1a konceptualna skica
 - 1b model
 - 1c model objekta (pre i posle rekonstrukcije)
- 2 Rekonstrukcija Oficirskog doma (SKC)
M. Musić, S. Maldini, Beograd, 1986–87.
 - 2a aksonometrijski prikaz rekonstrukcije hola – nerealizovani deo projekta
 - 2b perspektiva balske dvorane, koja ilustruje rešenje mobilnog auditorijuma i scene (nerealizovani deo projekta)
- 3 Rekonstrukcija energane – adaptacija
za potrebe Tate Gallery of Modern Art Herzog & De Meuron, London, 1995–99.
 - 3a spoljni izgled objekta
 - 3b unutrašnji izgled izložbene galerije – nekadašnja hala za turbine

3b

3a